

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Одеський національний політехнічний університет
Кафедра менеджменту зовнішньоекономічної
та інноваційної діяльності

Ізмаїльський державний гуманітарний університет
Кафедра управління підприємницькою
та туристичною діяльністю

Захарченко В.І., Меркулов М.М., Сорока Л.М.

ВСТУП ДО РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО ТИПУ

Навчальний посібник
(конспект лекцій)

Ізмаїл – Одеса
2019

УДК 330.101.542:005.591.4(075)
3-38

Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського національного політехнічного університету
(протокол № 6 від 26.03.2019 р.)

Посібник опубліковано
за підтримки МОН України (0119U002005)

Рецензенти:

- Горняк О.В.** – д.е.н., професор Одеського національного університету імені І.І. Мечникова;
Кібік О.М. – д.е.н., професор Одеської національної юридичної академії;
Ширяєва Л.В. – д.е.н., професор Одеського національного морського університету

Захарченко В.І.

- 3-38 Вступ до ринкової економіки трансформаційного типу : навчальний посібник (конспект лекцій) / В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, Л.М. Сорока. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2019. – 184 с.

ISBN 978-966-916-821-4

У навчальному посібнику викладено основні теми навчального курсу «Ринкова економіка»: вступ до курсу економічної теорії, мікро- і макроекономіка. Відображено трансформаційний характер сучасної української економіки.

Навчальний посібник розраховано на викладачів, аспірантів і студентів очної та заочної форм навчання вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, викладачів і слухачів шкіл бізнесу, менеджерів та підприємців.

УДК 330.101.542:005.591.4(075)

ISBN 978-966-916-821-4

© Захарченко В.І., 2019
© Меркулов М.М., 2019
© Сорока Л.М., 2019

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	8
ОСНОВНІ ПАРАМЕТРИ СУЧАСНОЇ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	15
<i>(вступна лекція)</i>	
ЧАСТИНА 1 - ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВІ ЗВ'ЯЗКИ В СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ ЕКОНОМІЦІ	32
1. Попит, пропозиція і рівновага на ринках товарів (послуг)	33
1.1. Нецінові фактори, що впливають на попит на товар	33
1.2. Нецінові фактори, що впливають на пропозицію товару	34
1.3. Зв'язок між попитом, пропозицією, рівноважної ринковою ціною і рівноважною кількістю товару на ринку	35
1.4. Фактори, що впливають на цінову еластичність попиту на товар	36
1.5. Зв'язок між ціною еластичністю попиту, витратами споживачів і виручкою виробників	37
1.6. Зв'язок між рівнем регульованої ціни, дефіцитом і надлишком товару на ринку	38
1.7. Фактори, що впливають на формування типу (моделі) ринку товару	38
1.8. Механізм відновлення рівноваги в конкурентній галузі з постійними витратами	39
1.9. Механізм відновлення рівноваги в конкурентній галузі зі зростаючими витратами	40
2. Сукупний попит і сукупна пропозиція в економіці	41
2.1. Національне виробництво та потоки доходів і витрат	41

2.2. Складові сукупного попиту в економіці	42
2.3. Вплив рівня цін на величину сукупного попиту при фіксованій грошовій пропозиції	43
2.4. Нецінові фактори, що впливають на сукупний попит (зміни в споживчих витратах)	44
2.5. Фактори, що впливають на інвестиційний попит	45
2.6. Механізм мультиплікації інвестицій	46
2.7. Макроекономічні чинники, що впливають на національні заощадження та інвестиції	47
2.8. Нецінові фактори, що впливають на сукупну пропозицію в економіці	48
3. Рівновага в національній економіці	49
3.1. Вплив зміни сукупного попиту на рівновагу в економіці при неповному використанні ресурсів	49
3.2. Вплив зміни сукупного попиту на рівновагу в економіці при повному використанні ресурсів	50
3.3. Вплив зміни сукупного попиту на рівновагу при проміжному стані економіки (зайнятість ресурсів близька до повної)	52
3.4. Вплив зміни сукупної пропозиції на рівновагу в економіці	53
3.5. Вплив інфляції на перерозподіл доходів	53
3.6. Види інфляції при повному використанні ресурсів	54
4. Грошовий ринок в економіці	56
4.1. Взаємозв'язок між попитом і пропозицією грошей	56
4.2. Зв'язок між відсотковою ставкою, заощадженнями та інвестиціями	57
4.3. Фактори, що впливають на необхідну кількість грошей в обігу	58

4.4. Фактори, що впливають на величину ставки банківського відсотка (не пов'язані зі зміною попиту і пропозиції грошей)	58
4.5. Вплив встановленої національним банком резервної норми на процес грошової пропозиції в економіці	59
4.6. Вплив встановленої національним банком (НБУ) облікової ставки на процес грошової пропозиції	60
4.7. Вплив операцій національного банку на процес грошової пропозиції	61
5. Взаємодія національної економіки і світового господарства	62
5.1. Платіжний баланс країни	62
5.2. Фактори, що впливають на міжнародний рух капіталів	63
5.3. Фактори, що впливають на валютний курс	65
5.4. Вплив курсу національної валюти на чистий експорт	66
5.5. Вплив обсягу національного виробництва на величину чистого експорту	66
5.6. Вплив величини офіційних валютних резервів на грошову пропозицію в країні	67
5.7. Вплив імпорتنих тарифів на перерозподіл доходів	67
6. Фіскальна політика держави	68
6.1. Вплив податків і державних видатків на обсяг національного виробництва при збалансованому бюджеті	68
6.2. Ефект витіснення чистого експорту при проведенні стимулюючої фіскальної політики при незбалансованому бюджеті	69
6.3. Вплив величини позик уряду як способу фінансування бюджетного дефіциту при проведенні стимулюючої фіскальної політики	70

6.4. Вплив емісії грошей як способу фінансування бюджетного дефіциту при проведенні стимулюючої фінансової політики.	71
6.5. Фінансова політика при фіксованих валютних курсах і низькій рухливості капіталу.	72
6.6. Фінансова політика при фіксованих валютних курсах і високій рухливості капіталу.	74
6.7. Фінансова політика при гнучких валютних курсах і низькій рухливості капіталу.	75
6.8. Фінансова політика при гнучких валютних курсах і високій рухливості капіталу.	76
6.9. Фінансова політика, орієнтована на пропозицію.	77
6.10. Прогресивний податок як вбудований стабілізатор.	78
6.11. Фактори, що впливають на ефективність фінансової політики.	79
7. Кредитно-грошова політика держави.	80
7.1. Кредитно-грошова політика при збільшенні інфляції в економіці з повним завантаженням ресурсів (політика дорогих грошей).	80
7.2. Кредитно-грошова політика при збільшенні безробіття і спаду в економіці з неповним завантаженням ресурсів (політика дешевих грошей).	81
7.3. Кредитно-грошова політика при фіксованих валютних курсах і низькій рухливості капіталу.	82
7.4. Кредитно-грошова політика при фіксованих валютних курсах і високій рухливості капіталу.	83
7.5. Кредитно-грошова політика при гнучких валютних курсах і низькій рухливості капіталу.	84

7.6. Кредитно-грошова політика при гнучких валютних курсах і високій рухливості капіталу	85
7.7. Фактори, що впливають на ефективність кредитно-грошової політики	86
Резюме 1	87
ЧАСТИНА 2 • МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	92
2.1. Функції та проблеми сучасної економіки	92
2.2. Динаміка ринкової економіки: вихідний опис	103
2.3. Динаміка ринкової економіки: часткова рівновага	107
2.4. Визначення рівноважної ціни ринку	117
2.5. Роль ідеальної конкуренції	120
2.6. Вплив монополії	121
2.7. Ринки між досконалою конкуренцією і монополією	127
2.8. Підходи до вдосконалення антимонопольного законодавства і політики	131
2.9. Горизонтальні угоди	137
2.10. Вертикальні угоди	142
2.11. Зловживання домінуванням	148
2.12. Злиття	155
Резюме 2	161
QUO VADIS?	164
<i>(заключна лекція)</i>	
ЛІТЕРАТУРА	179